

20 lat Polski w Unii Europejskiej

Doświadczenia i wyzwania

**Księga jubileuszowa
Profesor Ewy Pancer-Cybulskiej**

**pod redakcją Ewy Szostak,
Bernadety Baran i Łukasza Olipry**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2024

Recenzja naukowa

dr hab. Ireneusz Jaźwiński, prof. US

Redakcja wydawnicza

Agnieszka Flasińska

Korekta

Barbara Łopusiewicz

Opracowanie graficzne, skład i łamanie

Małgorzata Myszkowska

Projekt okładki

Beata Dębska

Na okładce wykorzystano zdjęcie z zasobów Adobe Stock

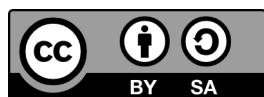
Fotografie w rozdziale „Bardzo osobisty przyczynek do biografii, nie tylko naukowej” pochodzą z archiwum rodziny Jubilatki.

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2024

Nota copyright obowiązuje do 31 maja 2025.

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

Od 1 czerwca 2025 publikacja dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-
Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji
na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

ISBN 978-83-67899-83-3 (dla wersji papierowej)

ISBN 978-83-67899-84-0 (dla wersji elektronicznej)

DOI: 10.15611/2024.84.0

Cytuj jako: Szostak, E., Baran, B. i Olipra, Ł. (red.). (2024). *20 lat Polski w Unii Europejskiej. Doświadczenia i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesor Ewy Pancer-Cybulskiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

ROZDZIAŁ 1

WSPÓŁPRACA HANDLOWA UNII EUROPEJSKIEJ Z KRAJAMI ASEAN W XXI WIEKU

Bogusława Drelich-Skulska, Sebastian Bobowski

1.1. Wprowadzenie

Unia Europejska (UE) i Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (Association of South-East Asian Nations, ASEAN) to dwa najbardziej zaawansowane ugrupowania integracyjne na świecie, których powstanie dzieli 10 lat. Choć historia wzajemnych relacji sięga wczesnych lat 70. XX w., dopiero druga dekada XXI w. przyniosła realne postępy w zakresie liberalizacji handlu między regionami. Zwieńczeniem wieloletnich procesów negocjacyjnych i zacieśniania współpracy w sferach zarówno gospodarczej, jak i społecznej oraz politycznej, było wyniesienie relacji UE-ASEAN do rangi partnerstwa strategicznego w 2020 r., a w ślad za tym intensyfikacja aktywności dyplomatycznej UE w regionie ASEAN. Należy oczekiwać zatem działań na rzecz urzeczywistnienia projektu megaregionalnego porozumienia handlowego w formacie region-region, nakreślonego prawie 20 lat temu.

Celem rozdziału jest przybliżenie instytucjonalnego oraz statystycznego wymiaru relacji handlowych UE-ASEAN, ze szczególnym uwzględnieniem inicjatyw w obszarze bilateralizmu oraz megaregionalizmu w handlu pomiędzy oboma regionami. W rozważaniach zastosowano następujące metody badawcze: analizę literatury, analizę statystyczną i porównawczą, wnioskowanie dedukcyjne.

1.2. Regionalizm i megaregionalizm w handlu – ujęcie teoretyczne

---

Regionalizm w handlu rozpatrywany był przez Goode'a (2003, s. 302) w kategoriach działań zmierzających bądź do liberalizacji, bądź do ułatwiania handlu w regionie poprzez zawieranie regionalnych lub preferencyjnych porozumień

handlowych (*Regional Trade Agreement*, RTA; *Preferential Trade Agreement*, PTA). Hamanaka (2010, s. 124-126) wśród form regionalizmu handlowego usankcjonowanych traktatowo, obok RTA, wskazał porozumienie o partnerstwie gospodarczym (*Economic Partnership Agreement*, EPA). EPA zakłada nie tylko zniesienie lub ograniczenie barier taryfowych, ale także harmonizację standardów i praktyk handlowych, potencjalnie zatem internacjonalizację reguł w handlu narzucanych przez wiodącego partnera-sygnatariusza (Bobowski, 2017, s. 35; 2018a, s. 44). Megaregionalizm w handlu przybiera postać głębokiego partnerstwa integracyjnego państw czy regionów, które odgrywają istotną rolę w międzynarodowych przepływach handlowych i inwestycyjnych, usankcjonowanego zwykle w formacie RTA (Bobowski, 2018b, s. 258; 2023, s. 19; Bobowski i Drelich-Skulska, 2023, s. 63). W tym kontekście, zarówno porozumienie w formacie region-region (np. UE-ASEAN), jak i region-kraj (np. UE-Singapur) można uznać za przejaw megaregionalizmu w handlu, ewentualnie poddając pod dyskusję przesłanki do uznania danego kraju-sygnatariusza porozumienia z regionem UE za liczący się podmiot w międzynarodowych relacjach handlowych, tym samym rozstrzygając o „megaskali” danej umowy (Bobowski, 2020, s. 19). Można także przyjąć, odwołując się do publikacji Aggarwala i Fogarty’ego (2004), Camroux (2006; 2010), Hettneho i Söderbauuma (2005), Meissner (2016) oraz Roloffa (2006), iż porozumienie w formacie region-region stanowi egzemplifikację międzyregionalizmu (*interregionalism*) w formacie region-kraj, bilateralizmu zaś w handlu.

1.3. Relacje handlowe UE-ASEAN – wymiar statystyczny

W 2022 r. Unia Europejska (27 państw), wygenerowała PKB o wartości 16,8 bln USD, czyli drugie największe na świecie, po Stanach Zjednoczonych, natomiast ASEAN (10 państw) uplasował się na piątym miejscu, a jego PKB osiągnęło wartość 3,6 bln USD. Wskaźnik PKB *per capita* w regionie UE był w analogicznym roku niemal 7-krotnie wyższy niż w ASEAN, a jednocześnie rozpiętość tego wskaźnika pomiędzy najbogatszym i najuboższym państwem członkowskim danego ugrupowania wyniosła odpowiednio: UE – 1:9 (Luksemburg vs. Bułgaria), ASEAN – aż 1:70 (Singapur vs. Mjanma). Warto w tym miejscu podkreślić, iż populacja ASEAN jest niemal o 50% większa od populacji UE. Ogromne dysproporcje rozwojowe występujące pomiędzy członkami ASEAN i związany z tym ograniczony potencjał gospodarczy niektórych państw członkowskich przekładają się na ograniczony zakres wewnątrzregionalnych obrotów handlowych, odpowiadających za nieco ponad 20% ogółu handlu gospodarek Azji Południowo-Wschodniej (dla UE wskaźnik ten był w 2022 r. 3-krotnie wyższy). Wietnam, czwarta co do wielkości gospodarka ASEAN, był

w 2022 r. największym eksporterem ugrupowania, a trzeci co do wielkości nominalnego PKB Singapur – importerem. W przypadku UE największym eksporterem i importerem była wówczas największa nominalnie gospodarka Niemiec. Napływ BIZ netto do ASEAN osiągnął w 2022 r. historyczny poziom ponad 222 mld USD, a saldo w przypadku UE było ujemne (tab. 1.1).

Tabela 1.1. Analiza porównawcza UE i ASEAN (dane z 2022 r.)

Podstawowe informacje	Unia Europejska (UE)	Stowarzyszenie Narodów Azji i Pacyfiku (ASEAN)
Rok powstania	1957	1962
Państwa członkowskie	Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Włochy (27)	Brunei Darussalam, Filipiny, Indonezja, Kambodża, Laos, Malezja, Mjanma, Singapur, Tajlandia, Wietnam (10)
PKB	16,8 bln USD	3,6 bln USD
PKB <i>per capita</i>	37 500 USD	5405 USD
Populacja	448 mln	666 mln
Eksport	6,57 bln USD	1,98 bln USD
Import	7,00 bln USD	1,86 bln USD
Największy eksporter (wartość)	Niemcy (1,6 bln USD)	Wietnam (399 mld USD)
Największy importer (wartość)	Niemcy (1,49 bln USD)	Singapur (424 mld USD)
Udział handlu wewnątrz ugrupowania w handlu ogółem	60,4%	21,1%
Napływ BIZ netto	125 mld USD	222 mld USD

Źródło: (UNCTAD, 2024; World Bank, 2024).

W 2022 r. ASEAN był trzecim największym partnerem handlowym UE, natomiast UE trzecim największym partnerem handlowym ASEAN. Warto także podkreślić, że dla obu ugrupowań kluczowymi partnerami były wówczas Chiny oraz Stany Zjednoczone. UE pozostaje drugim największym inwestorem w ASEAN, ze skumulowaną pulą BIZ o wartości 350 mld USD, ASEAN natomiast konsekwentnie zyskuje znaczenie jako inwestor w UE, z pulą BIZ

na poziomie 172 mld USD. Przedmiotem eksportu UE do ASEAN są przede wszystkim: produkty chemiczne, maszyny oraz wyposażenie transportowe, a w imporcie z ASEAN dominują: maszyny, wyposażenie transportowe oraz produkty rolne. Deficyt handlowy po stronie UE wyniósł na koniec 2022 r. prawie 88 mld USD (European Commission [EC], 2024a).

1.4. Relacje handlowe UE-ASEAN – wymiar instytucjonalny

Współpraca handlowa między UE (wówczas jeszcze funkcjonującą w formie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, EWG) a ASEAN sięga początku lat 70. XX w., kiedy to zainicjowano nieformalne konsultacje obu ugrupowań integracyjnych. Prace prowadzone w ramach nowo powstałego Komitetu ASEAN-Bruksela (ASEAN-Brussels Committee) oraz Wspólnej Grupy Analitycznej (Joint Study Group) zaowocowały zawarciem oficjalnego porozumienia o współpracy w 1977 r. W 1980 r. działalność rozpoczął Wspólny Komitet ds. Współpracy (Joint Cooperation Committee), zainicjowano wówczas dialog na szczeblu ministerialnym oraz parlamentarnym. W 2012 r. UE przystąpiła do Traktatu o wzajemnych stosunkach i współpracy w Azji Południowo-Wschodniej (Treaty of Amity and Cooperation, TAC) (ASEAN, 2024). W tym samym roku przyjęto ponadto Plan Działań z Bandar Seri Begawan w Sprawie Zacieśnienia Partnerstwa ASEAN-UE 2013-2017. W 2015 r. ustanowiono Misję UE przy ASEAN, dwa lata później natomiast Plan Działań ASEAN-UE 2018-2022. W 2020 r. relacje obu ugrupowań podniesiono do rangi partnerstwa strategicznego, a w 2021 r. utworzono Delegację UE przy ASEAN. W tym samym roku przyjęto Strategię UE na rzecz Współpracy w regionie Indo-Pacyfiku, sankcjonującą centralną rolę ugrupowania ASEAN w regionalnej architekturze instytucjonalnej. Strategiczne partnerstwo uzupełniają inicjatywy na rzecz zielonego i inkluzywnego zrównoważonego rozwoju oraz zrównoważonej łączności, objęte finansowaniem w ramach programu Globalna Europa, wpisujące się w założenia Europejskiego Zielonego Ładu, Globalnej Bramy oraz Planów Wspólnoty ASEAN (EU-ASEAN, 2022, s. 8, 9, 12, 13).

1.5. Ku megaregionalizmowi w handlu UE-ASEAN

W 2007 r., działając w myśl założeń Norymberskiej Deklaracji w Sprawie Zacieśnienia Współpracy (Nuremberg Declaration on Enhanced Partnership) oraz na mocy programu Globalna Europa, Komisja Europejska uzyskała mandat negocjacyjny do rozpoczęcia rozmów na temat megaregionalnego porozumienia o wolnym handlu z ASEAN. Intencją strony unijnej było zwiększenie

konkurencyjności i dostępności rynków azjatyckich dla państw członkowskich. Ponadto, w pierwszych latach XXI w., w obliczu impasu rundy negocjacyjnej Doha na forum Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization, WTO), UE poszukiwała, podążając za doświadczeniami innych regionów świata, alternatywnej ścieżki liberalizacji handlu z najważniejszymi partnerami gospodarczymi, do których niewątpliwie należał już wówczas ASEAN (Bobowski i Drelich-Skulska, 2018, s. 48), zaliczany przez Khandekara (2014, s. 51) do grona wschodzących graczy w polaryzującym się świecie. Lindberg i Alvstam (2007, s. 268) potwierdzali tę tezę, argumentując, iż intencją UE była obrona pozycji konkurencyjnej unijnych przedsiębiorstw na międzynarodowym rynku w obliczu nasilającego się regionalizmu w handlu. W opinii Roblesa (2008, s. 542) impulsem dla UE do wejścia na ścieżkę megaregionalizmu w negocjacjach handlowych z ASEAN było zawarcie przez ostatnie z wymienionych ugrupowań porozumienia o wolnym handlu z Japonią. Dodatkowo, zdaniem Cuyversa (2007, s. 4), równie istotne znaczenie dla unijnej optyki miał fakt podpisania umowy o wolnym handlu ASEAN-Chiny.

Jednakże, mimo poprzedzenia wspomnianej decyzji konsultacjami w gronie ekspertów, po dwóch latach zawieszono rozmowy nad porozumieniem w formie region-region na rzecz negocjacji bilateralnych z wybranymi krajami członkowskimi ASEAN. W 2010 r. rozpoczęto negocjacje z Singapurem i Malezją, w 2012 r. – z Wietnamem, w 2013 r. – z Tajlandią, w 2015 r. – z Filipinami, a w kolejnym roku natomiast – z Indonezją. Dotychczas z powodzeniem sfinalizowano prace nad dwoma porozumieniami bilateralnymi – z Singapurem oraz z Wietnamem, weszły one w życie, odpowiednio, w listopadzie 2019 oraz w sierpniu 2020 r. Kontynuowane są rozmowy z Filipinami i Indonezją, wstrzymano natomiast negocjacje z Malezją i Tajlandią. W 2017 r. doszło do wstrzymania rozmów z Filipinami, niemniej jednak w marcu 2024 r. obie strony zadeklarowały wolę powrotu do negocjacji (EC, 2024b). Spośród najsłabiej rozwiniętych państw ASEAN, do których zaliczają się Kambodża, Laos oraz Mjanma, tylko ostatnie z wymienionych zdecydowało się w 2014 r. na rozpoczęcie rozmów z Unią Europejską, lecz jedynie w obszarze ochrony inwestycji. Względy polityczne doprowadziły wkrótce do zawieszenia rozmów ze stroną unijną.

Odejście od formatu region-region na rzecz formatu region-kraj uczyniło proces negocjacyjny na linii UE-ASEAN ekskluzywnym w tym sensie, że strona unijna dokonała świadomej selekcji partnerów spośród państw członkowskich azjatyckiego ugrupowania. Unia Europejska z każdym z wybranych państw przyjmowała odmienną strategię rozmów w kwestiach taryfowych i pozataryfowych instrumentów polityki handlowej, obrotu towarowego i usługowego, przepływów kapitałowych, praw własności intelektualnej, reguł pochodzenia, przepływów inwestycyjnych, zamówień publicznych czy produkcji rolnej.

Intencją UE było bowiem wynegocjowanie na poziomie bilateralnym jak najbardziej kompleksowych porozumień handlowych, nieosiągalnych wówczas w formie rozmów region-region, z racji silnego zróżnicowania optyki polityki handlowej państw Azji Południowo-Wschodniej. Ponadto istniało przekonanie, iż stworzenie sieci wysokiej jakości bilateralnych porozumień o wolnym handlu z państwami członkowskimi ASEAN stworzy strategiczną przeciwwagę dla postępującej regionalnej ekspansji gospodarczej Chin, a w dalszej perspektywie utoruje drogę do megaregionalnego porozumienia w formie region-region. Takie podejście UE uznać należy za pragmatyczne, jako że w 2007 r. zarówno strona unijna, jak i ASEAN wyraźnie przeszacowały możliwość uzyskania megaregionalnego porozumienia handlowego w formie region-region. Strony nie dostrzegały wówczas, jak się wydaje, skali podziałów w gronie przystępujących do rozmów partnerów azjatyckich, jak również niemożności wypełnienia agendy rozmów, która miała realizować strategiczne ambicje partnerów europejskich.

Dyplomacja handlowa UE, mimo obrania ścieżki bilateralnej, działała w myśl koncepcji megaregionalizmu. Tezy tej dowodzili Hettne oraz Söderbaum (2005, s. 536), powołując się na przykłady porozumień handlowych zawartych przez UE z blokami integracyjnymi, takimi jak Forum Karaibskie (Caribbean Forum, CARIFORUM), Wspólny Rynek Południa (Southern Common Market, MERCOSUR) czy Wspólnota Rozwoju Afryki Południowej (Southern African Development Community, SADC). W opinii Camroux (2010, s. 58, 70), istotną rolę w unijnej agendzie odgrywa warstwa normatywna, w szczególności w odniesieniu do promowania wartości integracji regionalnej i zrównoważonego rozwoju. Unia Europejska, dążąc do upowszechnienia własnych standardów i reguł handlu w regionie Azji Południowo-Wschodniej, czerpie jednocześnie korzyści z tytułu zaangażowania państw ASEAN w bilateralne porozumienia handlowe z Chinami, Japonią, Republiką Korei, Indiami, Hongkongiem, Australią i Nową Zelandią. Warto także zauważyć, że UE, promując własne standardy i reguły handlu w ASEAN, stara się osiągać korzyści w kolejnych dwóch megaregionalnych porozumieniach handlowych, czyli Kompleksowym i Progresywnym Porozumieniu w Sprawie Partnerstwa Transpacyficznego (Comprehensive and Progressive Agreement on Trans-Pacific Partnership, CPTPP), angażującym m.in. Japonię, Kanadę, Meksyk i Australię, oraz Regionalnym Kompleksowym Partnerstwie Gospodarczym (Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP), m.in. z udziałem Chin, Japonii, Republiki Korei i Australii.

Ze swojej strony ASEAN dążył do konsolidacji w ramach bloku państw celem uzyskania silniejszej pozycji negocjacyjnej, demonstrując solidarność i jedność. Niemniej jednak, mimo dysponowania już wówczas osobowością prawną, do negocjacji handlowych z UE przystąpiło 7 z 10 państw członkowskich,

przy braku wyraźnego zainteresowania megaregionalnym porozumieniem handlowym ze strony najsłabiej rozwiniętych gospodarek regionu (Bobowski i Drelich-Skulska, 2018, s. 49). Fakt ten unaoczniał głęboką asymetrię instytucjonalną obu ugrupowań. Oznaczało to, że UE występowała w formie unii celnej w imieniu 27 państw członkowskich, natomiast ASEAN nie dysponował mandatem rządów wszystkich państw członkowskich z racji braku wspólnej agendy negocjacyjnej i stosownego umocowania prawnego, toteż jedynym rozwiązaniem były negocjacje bilateralne.

W kontekście zacieśniania współpracy handlowej pomiędzy UE i ASEAN oraz torowania drogi ku megaregionalnemu porozumieniu w formie region-region należy wskazać rolę utworzonego w 2019 r. programu Wsparcia Integracji Regionalnej ASEAN przez UE (ASEAN Regional Integration Support by the EU, ARISE+) o wartości 90 mld EUR, z czego aż 50 mld EUR dedykowanych było współpracy bilateralnej UE z poszczególnymi państwami członkowskimi ASEAN. W ramach ARISE+ realizowane są działania w takich obszarach, jak: ułatwienia i transparentność w handlu, standardy i ocena zgodności w opiece zdrowotnej i produktach żywnościowych, system transportowy i celny, system monitoringu i statystyk integracji gospodarczej. Funkcję komplementarną spełniał w tym kontekście Instrument Wzmocnionego Dialogu Regionalnego UE-ASEAN (The Enhanced Regional EU-ASEAN Dialogue Instrument, E-READI), w ramach którego w latach 2018-2025 finansowane są projekty w takich dziedzinach, jak: łączność ekonomiczna i handlowa, środowisko i zmiany klimatyczne, prawa człowieka i równość płci, partnerstwa na rzecz celów zrównoważonego rozwoju oraz nauka i badania (EU-ASEAN, 2022, s. 24, 25, 48).

1.6. Zakończenie

Niemal 50 lat oficjalnego dialogu między UE i ASEAN zaowocowało wspólnymi inicjatywami, które wykraczają poza sferę relacji handlowych. Niemniej jednak to właśnie handel, jako klasyczna formuła międzynarodowych stosunków gospodarczych, stanowi punkt odniesienia dla licznych działań i inicjatyw obu stron w zakresie jego promowania i liberalizacji.

Co prawda, odstąpienie po niespełna 2 latach rozmów od negocjacji w formie region-region na rzecz podejścia bilateralnego początkowo budziło rozczarowanie, niemniej jednak dowiodło pragmatyzmu w obliczu daleko posuniętych rozbieżności w zakresie ambicji i optyki zaangażowanych stron. Należy zakładać, iż wdrażane inicjatywy zacieśniania współpracy dwustronnej w ramach partnerstwa strategicznego, takiej jak ARISE+ czy E-READI, będą sprzyjać usankcjonowaniu kolejnych umów bilateralnych, a docelowo – porozumienia w formie region-region, choć będzie to stanowiło olbrzymie wyzwanie.

Literatura

- Aggarwal, V. i Fogarty, E. (2004). Explaining Trends in EU Interregionalism. W: V. Aggarwal, E. Fogarty (red.), *European Union Trade Strategies: Between Globalism and Regionalism* (s. 207-240). Palgrave Macmillan.
- ASEAN. (2024). *Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC)*. Jakarta: ASEAN Secretariat. <https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-tac/>
- Bobowski, S. (2017). ASEAN and Trade Regionalism. An Opportunity for Convergence or Threat of “Two Speeds”? W: B. M. Huseyin, D. Hakan, D. Ender [i in.] (red.), *Country Experiences in Economic Development, Management and Entrepreneurship*. Proceedings of the 17th Eurasia Business and Economics Society Conference, Eurasian Studies in Business and Economics, vol. 5 (s. 31-61). Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-46319-3>
- Bobowski, S. (2018a). *Japonia w regionie i regionalizmie Azji Wschodniej w XXI wieku*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Bobowski, S. (2018b). Trade Regionalism of Tomorrow. Entanglement of Mega-regionals vs. WTO. W: B. M. Huseyin, D. Hakan, D. Ender [i in.] (red.), *Country Experiences in Economic Development, Management and Entrepreneurship*. Proceedings of the 20th Eurasia Business and Economics Society Conference – vol. 2, Eurasian Studies in Business and Economics, vol. 8, no. 2 (s. 251-266). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-67916-7_16
- Bobowski, S. (2020). Contemporary Trade Regionalism on the Example of Free Trade Area of the Asia-Pacific. W: M. H. Bilgin, H. Danis, G. Karabulut, G. Gözgor (red.), *Eurasian Economic Perspectives. Proceedings of the 25th Eurasia Business and Economics Society Conference*. Eurasian Studies in Business and Economics, vol. 12, no. 1, 17-35. https://doi.org/10.1007/978-3-030-35040-6_2
- Bobowski, S. (2023). *Branża motoryzacyjna w krajach Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego Azji Wschodniej (RCEP)*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Bobowski, S. i Drelich-Skulska, B. (2018). Mega-regionalizm handlowy UE-ASEAN. Wyzwania dla formatu region-region. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (523), 43-53. <https://doi.org/10.15611/pn.2018.523.04>
- Bobowski, S. i Drelich-Skulska, B. (2023). Mega-regionalism in Trade from a Sectoral Perspective. The Case of the Automotive Industry in the Regional Comprehensive Economic Partnership. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia*, 57(1), 61-85. <https://doi.org/10.17951/h.2023.57.1.61-85>
- Camroux, D. (2006). The Rise and Decline of the Asia-Europe Meeting (ASEM): Asymmetric Bilateralism and the Limitations of Interregionalism. *Les Cahiers européens des Sciences Po*, no. 4.
- Camroux, D. (2010). Interregionalism or Merely a Fourth-level Game? An Examination of the EU-ASEAN Relationship. *East Asia*, 27(1), 57-77. <https://doi.org/10.1007/s12140-009-9096-x>
- Cuyvers, L. (2007). *An EU-ASEAN Free Trade Agreement: Reflection on Issues, Priorities, Strategies* (Centre for ASEAN Studies Discussion Paper no. 53). <https://medialibrary.uantwerpen.be/oldcontent/container2626/files/CAS%20en%20ASEAN/CAS53.pdf>
- EU-ASEAN. (2022). *EU-ASEAN Strategic Partnership. Blue Book 2022*. Brussels-Manila: EU Commission-ASEAN Secretariat. <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/EU-ASEAN%20Blue%20Book%202022.pdf>

- European Commission [EC]. (2024a). *EU TRADE RELATIONS with the Association of South East Asian Nations. Facts, Figures and Latest Developments*. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/association-south-east-asian-nations-asean_en?prefLang=pl
- European Commission [EC]. (2024b). *EU and the Philippines Announce Resumption of Negotiations for a Free Trade Agreement*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1504
- Goode, W. (2003). *Dictionary of Trade Policy Terms*. Cambridge University Press.
- Hamanaka, S. (2010). *Asian Regionalism and Japan*. Routledge.
- Hettne, B. i Söderbaum, F. (2005). Civilian Power or Soft Imperialism? The EU as a Global Actor and the Role of Interregionalism. *European Foreign Affairs Review*, 10(4), 535-552.
- Khandekar, G. (2014). *Mapping EU-ASEAN Relations*. FRIDE. <https://www.files.ethz.ch/isn/177603/Mapping%20EU-ASEAN%20relations.pdf>
- Lindberg, L. i Alvstam, C. G. (2007). The National Element in Regional Trade agreements: The Role of Southeast Asian Countries in ASEAN-EU trade. *ASEAN Economic Bulletin*, 24(2), 267-275. <https://doi.org/10.1353/ase.2007.0038>
- Meissner, K. L. (2016). A Case of Failed Interregionalism? Analyzing the EU-ASEAN Free Trade Agreement Negotiations. *Asia Europe Journal*, 14(3), 319-336. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-016-0450-5>
- Robles A. C. (2008). An EU-ASEAN FTA: The EU's Failures as an International Actor. *European Foreign Affairs Review*, 13(4), 541-560. <https://doi.org/10.54648/EERR2008039>
- Roloff, R. (2006). Interregionalism in Theoretical Perspective: State of the Art. W: H. Hänggi, R. Roloff, J. Rüland (red.), *Interregionalism and International Relations* (s. 17-31). Routledge.
- UNCTAD. (2024). *World Investment Report 2023*. <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
- World Bank. (2024). *World Bank Open Data*. <https://data.worldbank.org/>

WSPÓŁPRACA HANDLOWA UNII EUROPEJSKIEJ Z KRAJAMI ASEAN W XXI WIEKU

Streszczenie: Procesy integracji gospodarczej na kontynencie europejskim oraz w Azji Południowo-Wschodniej przebiegają równolegle od przeszło czterech dekad, choć niewątpliwie to UE stanowi punkt odniesienia, źródło doświadczeń i praktyk dla partnerów z ASEAN. Handel jako klasyczny przejaw międzynarodowych stosunków gospodarczych stanowi obszar intensywnej współpracy w ramach strategicznego partnerstwa obu ugrupowań. Niemniej jednak, mając na uwadze rozbieżności agendy handlowej poszczególnych państw członkowskich ASEAN, stworzenie kompleksowej megaregionalnej umowy w formacie region-region zaspokajającej strategiczne aspiracje Unii Europejskiej będzie stanowiło olbrzymie wyzwanie.

Słowa kluczowe: UE, ASEAN, megaregionalizm handlowy

TRADE COOPERATION OF THE EUROPEAN UNION WITH ASEAN COUNTRIES IN THE 21ST CENTURY

Abstract: Economic integration processes on the European continent and in Southeast Asia have been running in parallel for over four decades, although it is undoubtedly the EU that is the reference point, source of experience and practices for ASEAN partners. Trade as a classic manifestation of international economic relations is an area of intensive cooperation within the strategic partnership of both groupings. Nevertheless, given the divergences in the trade agenda of individual ASEAN member countries, the creation of a comprehensive mega-regional agreement in a region-to-region format that meets the strategic aspirations of the EU side will be a real challenge.

Keywords: EU, ASEAN, mega-regionalism in trade

JEL Classification: F13, F15, F53

DOI: 10.15611/2024.84.0.01

Prof. dr hab. Bogusława Drelich-Skulska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu,
Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
e-mail: bogusława.drelich-skulska@ue.wroc.pl
ORCID: 0000-0003-0233-1850

Zainteresowania badawcze: biznes międzynarodowy, polityka handlowa, regionalna integracja gospodarcza, innowacyjność regionów i przedsiębiorstw.

Dr hab. Sebastian Bobowski, prof. UEW

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu,
Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
e-mail: sebastian.bobowski@ue.wroc.pl
ORCID: 0000-0002-1723-313X

Zainteresowania badawcze: megaregionalizm w handlu, integracja gospodarcza w regionie Azji Wschodniej, globalne łańcuchy wartości, innowacyjność oraz produktywność regionów i przedsiębiorstw.